

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ТА ІМІДЖ ФАХІВЦЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

А Розглянуті вміння педагогічної техніки як технологічні цінності професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту. З'ясований взаємозв'язок категорій професійно-педагогічної культури та іміджу для встановлення сфер накладання їх змісту та дієвості у фізкультурно-спортивній роботі фахівця.

Ключові слова: імідж, етикет, професійно-педагогічна культура, фахівець фізичного виховання та спорту, фізкультурно-спортивна діяльність.

Постановка проблеми. У сучасному світі набула поширення філософська інтерпретація соціальної цінності фахівця фізичного виховання та спорту, його професійного іміджу, як особистості, спроможної ефективно реалізувати особливі соціальні завдання пізнання, трансляції та створення культури, підготовки нових поколінь до вирішення гуманістичних, культурологічних, фізкультурно-спортивних проблем. Зростаюча соціальна відповідальність такого фахівця за результати своєї роботи виводить розуміння його професійно-педагогічної культури на рівень емпірики та потребує структуризації категорії іміджу, що зумовлює необхідність практичного осмислення означених понять щодо фізкультурно-спортивної діяльності фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених розглядається зміст поняття «професійно-педагогічна культура фахівця фізичного виховання та спорту», наводяться аргументи у підтвердження його багатопланової й складно-організованої структури (В. К. Бальсевич, М. М. Візітей, Е. С. Вільчковський, Т. Ю. Круцевич, Л. І. Лубишева, Л. П. Матвеев, Б. М. Шиян та ін.). Учені досліджують різні аспекти цього феномену: методологічний (із використанням різних методологічних підходів щодо визначення професійно-педагогічної культури фахівця), морально-етичний, соціально-педагогічний, комунікативний, інформаційний, духовний тощо.

Питання репутації, іміджу й соціальної корпоративної відповідальності фахівців присвячена праця Ф. Котлера та Лі Ненсі [8], проблему тілесної культури та іміджу людини розглянув В. А. Косяк [7], питання іміджмейкінгу педагога фізичної культури як об'єкта педагогічного аналізу присвячено роботу [2]. З огляду на результати аналізу літератури, у науці не досліджувалися культурологічні аспекти вивчення сукупності професійних та особистісних якостей, які надають можливість створити позитивний образ фахівця, а саме професійний імідж виступає показником культури професійно-педагогічної діяльності фахівця фізичного виховання та спорту.

Мета статті – вивчити базисні ознаки понять професійно-педагогічної культури та іміджу, встановити взаємозв'язок між ними, щоб наблизити їх практичне функціонування в фізкультурно-спортивній діяльності фахівця фізичного виховання та спорту.

Виклад основного матеріалу. Імідж у перекладі з лат. мови «*imago*» означає образ, подібність, а з англ. – «*image*» – образ, зображення; відображення, подоба; метафора; створювати образ; представляти себе, викликати уяву [9, с. 273].

Аналізуючи поняття «імідж», Н. О. Гайдук вказує, що : по-перше, імідж у більшості випадків асоціюється лише зі зовнішніми характеристиками; по-друге, імідж сприймається як феномен культури ХХ століття. Це пояснюється тим, що як окреме соціокультурне явище він почав усвідомлюватися в рамках культури модернізму та постмодернізму [2, с. 7]. Погоджуємося з думкою автора, що «імідж» є результатом сприйняття об'єкта. Як образ він не належить об'єму сприйняття, а формується у свідомості суб'єктів сприйняття у вигляді уявлень та об'єктів» [2, с. 11].

Для реалізації мети публікації насамперед варто звернутися до проблеми рушійних сил освітнього процесу, адже людська діяльність, у тому числі й фізкультурно-спортивна, визначається і спрямовується двома принципово різними чинниками: емпірично-реальними, що є її стимулами і мотивами, та теоретично-ідеальними, тобто тими, які є цілями педагогіки як науки (у тому числі й теорії і методики фізичної культури і спорту) і які, будучи виявом причинно-наслідкових зв'язків, повинні, врешті, стати її (діяльності) практичним наслідком. Проте ідеальні педагогічні цінності набувають реальної впливу на людину лише тоді, коли вона сама буде прагнути до них, переживати їх як власну гостру матеріальну або духовну потребу, тобто як цінність [6, с. 140]. Отже, система внутрішньоорганізаційних цінностей, що формується на основі індивідуальних цінностей фахівця фізичного виховання та спорту, одночасно визначаючи їх, є специфічним культурним утворенням, конкретних параметрів якій надає ціннісна свідомість, а методологічною основою якої є цінності професійно-педагогічної культури. Щоб мислительна діяльність трансформувалась у професійно-педагогічне мислення, фахівець повинен володіти певними технологічними цінностями – вміннями педагогічної техніки – здатністю ефективно виконувати операції логічного мислення при вирішенні проблем і завдань у процесі фізкультурно-спортивної діяльності.

Фахівець фізичного виховання та спорту повинен ефективно використовувати засоби фізичної культури і спорту в освіті та вихованні населення

оздоровленні, науки, формування здорового способу життя, підготовки спортсменів до досягнення високих спортивних результатів. Успішність роботи таких фахівців залежить від рівня їхньої професійно-педагогічної культури.

Професійно-педагогічну культуру фахівця фізичного виховання та спорту визначаємо як «системне інтегративне утворення фахівця, що виявляється у засобах, способах і формах його творчої самореалізації у різносторонніх видах фізкультурно-спортивної діяльності й спілкуванні, спрямованих на засвоєння і створення професійно-педагогічних цінностей, технологій і здібностей особистості, є узагальненим показником професійної компетентності й метою професійного самовдосконалення» [6, с. 143].

Однією з унікальних характеристик фахівця з високою професійно-педагогічною культурою є здібність до неперервної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку. Досягнувши певного рівня культури, фахівець якби запускає маховик «самосвідомості», у результаті чого у нього починає все активніше спрацьовувати самосвідомість (він глибше й всебічно пізнає себе), він самовизначається (тобто актуалізує ті проблеми, які йому уявляються найцікавішими, здаються перспективнішими й особистісно значущими); він усе ефективніше управляє собою; орієнтований на неперервний саморозвиток; прагне до творчої самореалізації в усіх видах діяльності [5, с. 16; 6, с. 144].

Розглядаючи особливості професійної діяльності фахівців (учителя фізичної культури, інструктора, консультанта, тренера з виду спорту та ін.), виділяємо наступні технологічні цінності професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту:

Інтелектуальні вміння, які забезпечують професійно-педагогічне мислення, реалізацію цілей фізкультурно-спортивної діяльності. Мислення для педагогіки – це набір концепцій, що виходять із однієї базової гіпотези, що полягає у виникненні педагогічної діяльності та навчально-виховних взаємодій з огляду на очікувану соціально-корисну самореалізацію особистості.

Комунікативні вміння – способи комунікативної діяльності фахівця на основі набутих знань про спілкування та педагогічної етики. При цьому поряд з мовленнєвими і логіко-інформаційними вміннями, виділяємо соціально-психологічні комунікативні вміння, оскільки (як показали наші попередні дослідження), успішність фізкультурно-спортивної діяльності у більшій мірі залежить від психологічного стану вихованців і соціальної взаємодії між усіма учасниками фізкультурно-спортивного процесу, що пояснюється особливостями фізкультурно-спортивної діяльності, які значно ширші за формою і змістом у порівнянні із заняттями з інших предметів, де важливішу роль мають академічні знання і вміння [5, с. 16].

Професійно-педагогічні позиції: гуманіст, «психотерапевт», актор, учасник і суб'єкт професійно-педагогічної співдружності.

Професійно-педагогічні якості фахівця:

- педагогічна емпатія, співпереживання;

– педагогічний такт (як міра вибору впливу на осіб, що займаються фізкультурно-спортивною діяльністю з урахуванням умов і можливостей учасників спілкування);

– педагогічна чутливість;

– емоційна саморегуляція тощо.

Увага науковців до питань, пов'язаних із іміджем фахівця зумовлена низкою чинників, серед яких не останнє місце займає культура, оскільки саме вона активно сприяє становленню стійкого іміджу фахівця. В українських педагогічних реаліях питання співвідношення професійно-педагогічної культури та іміджу фахівця є новим, таким, що лише постало на порядку денному, та й то, переважно, з огляду на закордонний досвід, своєрідну «моду» [2, с.11].

Розглянуті нами технологічні цінності професійно-педагогічної культури за своєю суттю є зовнішньою формою поведінки фахівця, а опанування вищезазначеними вміннями, як уміннями професійно-педагогічної техніки, створює власний професійний імідж, у якому відображається професійно-педагогічна культура фахівця, його привабливість, приємні манери, життєрадісність, сучасність. Отже, професійний імідж фахівця фізичного виховання та спорту розглядається як сукупність візуального, вербального й акторського образів, високого рівня культури мови, володіння своїми емоціями та почуттями.

Іміджевий аспект фахівця фізичного виховання та спорту відіграє важливу роль у фізичному і спортивному вихованні молоді. Поєднання тілесної та психічної досконалості людини знайшло своє відображення в англійському понятті флеш-іміджу (тілесного вигляду). Через флеш-імідж людини визначається у своїх прагненнях, усвідомлює себе як особистість і як тілесність через Я, розраховує лише на себе, відокремлює себе від інших. Досягнення бажаного флеш-іміджу є важливим виявом особистісного розвитку: не існує розвинутої особистості без автентичної тілесності. Цей термін віддзеркалює тілесну готовність людини до певного способу життя, обраної справи і здатності виконувати цю справу [4, с. 26].

Сучасні приклади вияву флеш-іміджу надає практика олімпійського спорту: баскетболіст і гімнаст, стаєр і важкоатлет та ін. Але флеш-імідж не можна зводити до простої статуристичності чи розвитку м'язів. Часом динаміка тілесних рухів, поз, жестів і міміки важать значно більше за зріст чи повноту. В. А. Косяк вказує, що головними тілесними репрезентантами структури флеш-іміджу є вираз обличчя та його мімічне розмаїття, що віддзеркалює емоційний стан людини; форма тіла, зовнішній вигляд; рухи тіла та їхня координаційна злагодженість; вітальний тонус, який репрезентує тілесність, що є безпосередньою діяльністю людського життя [7, с. 282]. Автор також зазначає, що структурні компоненти флеш-іміджу чималою мірою відбивають соматичну характеристику особистості й саме антропологічні чинники є наочним уособленням стану здоров'я, його зовнішньою ознакою. Тому вплив на ці показники засобами фізичної культури і спорту є важливим

складником спеціалізованої культурної практики (в будь-якій культурі, пов'язаної з процесом удосконалення власного тіла, а відтак і поліпшення стану здоров'я) [7, с. 303].

Одним із найважливіших напрямків професійно-педагогічної діяльності фахівця фізичного виховання та спорту на сучасному етапі постає іміджмейкінг. Іміджмейкінг – це діяльність із формування свого позитивного іміджу та позитивного іміджу об'єктів, що належать до сфери професійної діяльності [9, с. 321]. Нагальна потреба в цьому саме для фахівця фізичного виховання та спорту обумовлена такими чинниками:

– активно створюючи свій позитивний імідж, фахівець фізичного виховання та спорту не тільки демонструє професійному оточенню свої найпривабливіші індивідуальні, особистісні та професійно-діяльнісні якості, а й усвідомлює свої слабості й недоліки, співвідносить свої об'єктивні характеристики з еталонним зразком індивіда, особистості, професіонала. Позитивний імідж фахівця фізичного виховання і спорту виконує не тільки функцію самопізнання, самовдосконалення, а й функцію встановлення гармонійних стосунків з учнівською молоддю, колегами, батьками;

– фізична культура і спорт нині є соціальними феноменами, об'єднавчою силою і національною ідеєю, що сприяє розвитку сильної держави, здорового громадянина, суспільства в цілому. Цінності фізичної і спортивної культури допомагають перетворювати особистість, впливають не тільки на її фізичну сферу, а й на соціальну. У зв'язку з цим особливого значення набуває діяльність фахівця фізичного виховання та спорту зі створення та підтримки позитивного іміджу таких об'єктів, як фізична культура, спорт, здоровий спосіб життя, спортивні клуби, фізкультурно-спортивні команди (класу, школи, студентської групи тощо), з метою залучення молоді до систематичних занять фізичною культурою, тим чи іншим видом спорту, розвитку фізичних якостей, виховання культури здорового способу життя й культури суспільства загалом.

Іваній І. В. Професійно-педагогічна культура і імідж спеціаліста фізичного виховання та спорту.

Рассмотрены умения педагогической техники как технологические ценности профессионально-педагогической культуры специалиста физического воспитания и спорта. Выявлена взаимосвязь категорий профессионально-педагогической культуры и имиджа для установления сфер наложения их содержания и действенности в физкультурно-спортивной работе специалиста.

Ключевые слова: имидж, этикет, профессионально-педагогическая культура, специалист физического воспитания и спорта, физкультурно-спортивная деятельность.

Ivanii I. V. Professional and pedagogical culture and image of physical culture training and sport specialist.

Pedagogical technique skills were examined as technological values of professional and pedagogical culture of physical culture training and sport specialist. Interconnection between professional and pedagogical culture categories and image was clarified for establishing spheres of overlapping of their content and effectiveness in physical culture and sport work of a specialist.

Key words: image, etiquette, professional and pedagogical culture, physical culture training and sport specialist, physical and sport activity.

На основі теоретичного аналізу і власних досліджень можна зробити **висновки**, що потреба вивчення категорії іміджу і його зв'язку із професійно-педагогічною культурою фахівця фізичного виховання та спорту зумовлена наявністю системно-педагогічних цінностей, притаманних як фахівцю, так і його зовнішнім діяльнісним виявам, зокрема соціальної відповідальності. Розглянуті вміння професійно-педагогічної техніки як технологічні цінності, що є зовнішньою формою поведінки фахівця, що створюють власний професійний імідж, у якому відображається професійно-педагогічна культура фахівця, його привабливість, приємні манери, життєрадісність, сучасність, а професійний імідж фахівця фізичного виховання та спорту розглядається як сукупність візуального, вербального й акторського образів, високого рівня культури мови, володіння своїми емоціями і почуттями.

У перспективі ця тематика може бути розширена через накопичення практичного матеріалу, який дасть підкріплення теоретичним положенням, викладеним у статті, може служити основою для подальших методичних розробок для фахівців фізичного виховання та спорту.

Список використаних джерел

- Бех, В. П. Фірма в дискурсі організованої ідеї : [моногр.] / В. П. Бех, А. В. Гашенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 376 с.
- Гайдук, Н. О. Іміджмейкінг педагога фізичної культури як об'єкт педагогічного аналізу / Н. О. Гайдук // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – №15 (202). – Педагогічні науки. – С. 5–16.
- Дауфт, Р. П. Уроки лідерства / Р. П. Дауфт / при участі П. Елейн (пер. с англ. А. В. Козлова). – Москва : Эксмо, 2006. – 480 с.
- Зеленюк, О. В. Соматичне здоров'я в контексті формування флеш-іміджу студента засобами фізичної культури / О. В. Зеленюк, Л. С. Кравченко, Т. В. Лахманюк, В. В. Макареня // Наукові записки НаУКМА. – Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2006. – Т. 59. – С. 26–30.
- Іваній, І. В. Правова підготовка як умова високого професіоналізму вчителя фізичної культури / І. В. Іваній, О. М. Іваній // Імідж сучасного педагога. – 2014. – №9(148). – С. 15–17.
- Іваній, І. В. Сутність професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту / І. В. Іваній // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / гол. ред. А. А. Сбруева. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – №1(45). – С. 136–145.
- Косяк, В. А. Людина і її тілесність у різних формах культури : навч. посіб. / В. А. Косяк. – Суми : Універс. книга, 2010. – 318 с.
- Котлер, Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф. Котлер, Лі Ненсі. – Київ : Стандарт, 2005. – 302 с.
- Панасюк, А. Ю. Імідж: енциклопедичний словарь / авт. сост. А. Ю. Панасюк. – Москва : РИПОЛ класик, 2007. – 768 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 21.01.2016